

RADÓ SÁNDOR TITOKZATOS ÉLETE

Írta: M. J. WISE

a Nemzetközi Földrajzi Unió elnöke, a londoni Közgazdasági Főiskola tszv. tanára.

Fedőneve: DÓRA. Írta RADÓ SÁNDOR. Fordította a hivatalos német kiadásból J. A. UNDERWOOD. 298 oldal. Abelard, £ 4.95.¹

A most 78 éves RADÓ SÁNDOR nemzetközileg elismert geográfus és kartográfus. Pályafutásának története (a felderítő szolgálat ügynöke volt) saját nevén írt beszámoló — amelyet részben azért írt, hogy a korábbi téves értesüléseket helyesbítse — hatalmas érdeklődésre számíthat. A mű először magyar nyelven jelent meg: e fordítás a hivatalos német változat. A fordító röviden beszél RADÓ professzor életútjáról, budapesti gyermekkoráról, katonai szolgálatáról, KUN BÉLA köztársaságáról, 1919-i száműzetéséről, a bécsi Orosz Távirati Ügynökségről, moszkvai látogatásairól, a leipzig-i „Proletár Századok” megszervezéséről, 1933-i, Németországból feleségével együtt történt eltávozásáig.

Mint geográfus kiadta atlaszát, amely 10 évvel később Angliában (Gollenz, 1939) a „Ma és Holnap Atlasza” címen vált ismertté. Maga RADÓ leírja, hogyan vezette őt 1935-ben a szovjet felderítéshez az a munka, amelyet a Nagy Szovjet Világtalasz számára végzett. Végül Genfben létesítette a Geopress térképügynökséget, amelynek tulajdonosa lett. A Geopress térképek készítésének igénye találkozott azzal a szükséglettel, amely kartográfiailag reprezentálja a nemzetközi háborús tűzfészeket. Emlékszem, mint tanuló magam is ezeket a térképeket használtam.

RADÓ 1938-ban a szovjet felderítés svájci csoportjának főnöke lett, és megkezdte csoportjának kifejlesztését és a hírforrások kibővítését. A háború kitörése lehetetlenné tette a Párizson keresztüli összeköttetést, és így új láncokat kellett kiépíteni. 1940 előtt már volt rádiókapcsolat, és RADÓ leírja a kezelők toborzásával, a rejtjelek kidolgozásával és a kielégítő kommunikációs kapcsolat megalkotásával kapcsolatos problémáit. RADÓ gondosan hangsúlyozta, hogy munkája csakis a hitleri Németország és MUSSOLINI Olaszországa ellen irányul. Táviratokat idéz, amelyekben figyelmeztette a Szovjetuniót a német invázióval kapcsolatosan. A támadás után szorongató szükséggé vált, hogy pontos információk legyenek az ellenség szándékairól és helyzetéről. Ez vezette őt arra, hogy változatos hírforrásokat keressen, némányat Svájcban vagy a szabad franciák közt, másokat — láncokon keresztül — a megszállt Franciaországban. 1942 őszéig három rádióleadót állított fel, és figyelemre méltó információáradatot sugárzott. A legértékesebb információkat magából a Wehrmacht főparancsnokság kebelén belüli forrásokból szerezte meg, de ezek ismeretlenek maradnak, és a vita folytatódik arról, honnan eredtek a nagyon értékes információk. A könyv látványos leírását adja a váltakozó szerencsével folyó szovjet—német küzdelemnek párhuzamban a Dóra-csoport munkájával. Nehéz megítélni, hogy RADÓ

¹ Geographical Magazine, a Királyi Földrajzi Társaság folyóirata, London, 1978 március, 416 old.

információi mennyiben befolyásolták a háború folyamatát a keleti fronton. Az író maga nem támaszt illetéktelen követeléseket: „a háborút — ahogy írja — a csatatéren nyerik meg.”

1942 végén tudatában volt a csoportjára nehezedő nyomásnak és bizonyos ellenintézkedéseknek, amelyek német, később svájci forrásokból eredtek. 1943 októberében a csoport tagjait letartóztatták, és a következő hónapban RADÓ és felesége földalatti munkára kényszerültek, nem egészen 1944 szeptemberéig, amikor sok nehézség után Franciaországba távoztak. Prof. RADÓ csak röviden említi az „elhúzódó és nehéz megpróbáltatásokat”, melyekkel szembe kellett néznie a háború vége és az 1955-ben Budapesten elkezdett tudós élete közötti 10 évben, és az olvasóra bízva, hogy találgassa az okokat, miért nem volt népszerű azok szemében, akiknek pedig — a leírtak alapján — sok okuk volt a hála.

Nem mindenki ért egyet a háborúról írt néhány értékelésével, de ezek nem is állnak a történet középpontjában. Nem kételkedhetünk azonban RADÓ és felesége bátorságában, elhatározottságában és erős idegeiben. A szerző nem csinál titkot saját politikai hitének fontosságából vagy abból, milyen örömmel szabadította fel magában korábbi geográfusi ambícióit 1955-ben. Röviden: amit a személyes elkötelezettség, politikai hűség és kartográfiai szaktudás ötvöződése valósíthat meg válságos időszakokban egy célért.